

ПОЈАМ И ЦИЉ БАНКАРСТВА

Банкарство представља научну дисциплину

Циљ банкарства као научне дисциплине је да се научним методама опише, објасни и проучи функције банака, како унутрашње проблеме банака, тако и општа економска дејства која проистичу из самог функционисања банака.

У том смислу кажемо да се банкарство бави

- Функцијом, улогом и организацијом банака у банкарском и кредитном систему;
- Банкарским пословима, као што су депозитни, кредитни и остали послови, као и начелима банкарског пословања;
- Монетарном, девизном и каматном политиком које опредељујуће утичу на пословање банака;
- Општим привредним и монетарно - финансијским деловањем банака и других финансијских институција.

Банкарство као научна дисциплина о организацији и пословању банака се развило у другој половини XIX века.

Њен садржај се разликује данас тако да кажемо да се

- у почетку састојао у томе да (будућем) банкар у пружи потребна знања како да са успехом води банкарско предузеће, полазећи од основних принципа банкарског пословања, као што су кредитно покриће, ликвидност, солвентност, поверење, стабилност и сл.
  - У новијем периоду банкарство посматра банке и са становишта њиховог утицаја на привредне, финансијске, монетарне токове и целокупну националну економију и сматра их новчаним предузећима која снадбевају целокупну привреду, државу и становништво новцем..

поред теоријских основа банкарство спада у ред примењених економских дисциплина

Суштина примењеног банкарства се састоји у томе да запосленим лицима у банци, банкарима, пружи потребна знања како да са успехом води банкарско предузеће полазећи од основних принципа банкарског пословања.

Слика 1

ИСТОРИЈА РАЗВОЈА БАНКАРСТВА

Историја банкарства је уско повезана са историјом настанка и развоја новца и новчаних облика као и са развојем банкарских послова, пре свих депозитног и кредитног посла, који суштински одређују основну институционалну функцију банке као новчаног предузећа.

Кредитни, мењачки и заложни послови постојали су већ у Старом веку код старих Сумера, Асираца, у Вавилону, на Кипру, код Египћана и старих Грка. Ове активности су биле везане за религиозне храмове античког света, што је са своје стране доприносило развоју трговине и пољопривреде.

У периоду од VII – V века п.н.е. у Вавилону су се појавиле прве приватне куће *Игиби и Мурашу*, које су се бавиле пословима складиштења и чувања роба (жита, хране, злата и драгоцености), као и давања у зајам робе другим лицима. Потврде о депонованим производима служиле су као средство обрачуна и плаћања, а позајмице су вршене уз високу (зеленашку) камату. Ове куће су називане *тезаури*, па одатле потиче назив тезаурисање за повлачење, складиштење и чување робе и новца.

У Античкој Грчкој дошло је до даљег развоја банкарских послова, у које су били укључени свештеници и грађани. Тај период карактеристише постојање великог броја градова - државица које су ковале свој сопствени новац. Отуда су се развили послови мењача - *сарафски* послови, а људи који су вршили замену новца због стола за којима је замена вршена су се називали *трапезари*. Трапезари су се јављали и као зајмодавци. Касније су формиране велике мењачнице, које су давале залог на заложнице, примале новац на штедњу и обављале послове преноса новца.

У старом Риму је дошло до даљег развоја послова који представљају претечу банкарских, као и до административног регулисања финансијских институција и праксе. Римски банкарски лица која се баве примањем депозита и улога, давањем зајмова и посредовањем у новчаном промету имали су назив *аргентариус*. При томе већи број аутора указује на велики степен развијености ових послова,

као и на повезивање, односно утицај аргентариуса не само на привредне, већи на целокупне државничке послове.

У раном Средњем веку, осим даљег развоја банкарских послова, карактеристичан је развој мењачких послова, јер је велики број локалних владара ковао свој сопствени новац, као и појава првог тзв. „кварења“ новца када је долазило до одступања новца у тежини, у квалитету метала од којих је новац израђен и сл.

Истовремено, кредитни посао се јављао најчешће у форми натуралног кредита, да би се тек касније развио и новчани кредитни посао који прати трговачке трансакције. У оквиру ових послова ширу примену добија меница, на основу које се као инструмента плаћања успешније одвија трговачки и новчани промет. Велику улогу у развоју банкарских послова између XI и XIII века имали су Темплари, који су између осталог увели праксу издавања меница у локалној валути, што је омогућавало преношење новца без ризика.

У том периоду се, поред мењачких и кредитних послова појављују и послови државних зајмова и међународних кредита.

У раном Средњем веку дошло је до појаве првих банака модерног типа као институционално организованих новчаних установа у италијанским градовима, које су биле комерцијалне банке:

- *Banca di Genova* основана 1320. године;
- *Casa di Sant Georgio* – 1407. године.

У позном Средњем веку дошло и до појаве првих емисионих банака:

- *Sverigen Riksbank* - емисиона банка Шведске, основана 1668. године;
- *Bank of England*, такође емисиона банка основана 1694. године;
- *Bank de France* - основана 1800. године.

У наредном периоду је почело са развијањем домаће и међународне трговине, јаким индустријским развојем, дошло је до откривања и развоја низа нових држава чиме су се створиле добре основе за институционално организовање комерцијалног банкарства у свету.

Банкарство новијег периода је почело са развојем од друге половине XIX века, од када су се банке све више посматрале као предузећа новца са становишта њиховог утицаја на микро и макро значаја. У том периоду су основане велике банке акционарског типа. Ове банке обезбеђене сопственим и позајмљеним капиталом постале су важан фактор за развој привреде и промета у свету.

Данас можемо рећи да се у развојном, историјском смислу разликује

- **Традиционално (конзервативно, класично) банкарство**
  - **Савремено банкарство**
  - **Планетарно (глобално) банкарство**

	TRADICIONALNO (KONZERVATIVNO, KLASIČNO) BANKARSTVO	SAVREMENO BANKARSTVO
NADZOR	CB	CB + interni nadzor poslovnih banaka (obavezna interna kontrola i revizija)
DELATNOST (poslovi)	Depozitni Kreditni, Menjački Trezorski Garancijski	+ Platni promet; Upravljanje gotovinom; Investicioni poslovi, Brokersko – dilerski poslovi; Kliring; Dopunski poslovi (faktoring, lizing, franšizing, konsalting); Poslovi osiguranja, Poslovi upravljanja penzionim fondovima; Poslovi sa nekretninama; Poslovi trgovačkog bankarstva, lizing; Različiti inovativni poslovi (sekjuritizacija, strukturiranje finansijskih proizvoda, reotkup

		HoV, hedžing transakcije, elektronsko bankarstvo i sl...)
Osnovni NOSIOCI DELATNOSTI	Banke sa oligopolskom pozicijom, stečenim imidžom i reputacijom u bank. krugovima kojom privlači klijente deponente	Banke + on line bankarstvo i za bank. „proizvode“ i „usluge“ – samouslužno bankarstvo (bankomati, elektronsko bankarstvo, telefonsko bankarstvo, kućno bankarstvo..
KANALI DISTRIBUCIJE BANKARSKIH „PROIZVODA“ I „USLUGA“	Decentralizacija banaka, sistem centrale banke i njene mreže filijala i poslovnica u kojima banka nudi svoje „proizvode“ i „usluge“ u direktnom kontaktu	Dva i više kanala - sve manje Filijale + sve više elektronsko bankarstvo - on line bankarstvo, samouslužno bankarstvo
TROŠKOVI I KONKURENCIJA BANAKA	Visoki troškovi zbog toga oligopolsko tržište, manja konkurencija, neosetljivost na bankarsku konkurenciju	Manji troškovi, bankarsko poslovanje javnije i transparentnije (lakše pružanje informacija koje su dostupnije) - visoka konkurencija, naročito cenovna konkurencija postaje intenzivnija - to pruža mogućnost obuhvatanja većeg broja segmenata klijenata i povećanju prodaje, boljem pozicioniranju banaka u većem

		obuhvatu
FOKUS BANAKA	Zarada banke bez obzira na kvalitet njenog poslovanja	Zarada banke + kvalitet njenog poslovanja, profesionalizam stručnog bankarskog kadra
KLIJENTI BANKE I MARKETING U BANKAMA	U drugom planu su potrebe klijenata, banke diktiraju poslovanje sa njima, marketinga nema, klijenti se prilagođavaju bankarskim uslovima poslovanja po svim pitanjima – od radnog vremena do cene usluga (uslovljeni su)	Nova tržišna filozofija zasnovana na istraživanju tržišta, unapređenju veština pružanja usluga klijentima, promeni odnosa prema klijentima - klijenti na prvom mestu, promena marketing strategije u susret klijentima i njihovim zahtevima i potrebama, strateški marketing koncept u cilju što boljeg pružanja usluga klijentima
ZAPOSLENI U BANCI	Puno radno vreme prema usko postavljenim stalnim ciljevima, propisanim pravilima i procedurama	Profesionalan i stručan kadar, savremena organizacija banke u skladu sa primenom savremene tehnike i tehnologije
MENADŽERSKA STRUKTURA BANKE	Hijerarhijski određena, zasnovana na nadgledanju primene pravila i procedura rada i poslovanja	Kvalitetna, univerzalna, specifična liderska znanja, stručnost i sposobnost zbog sve složenijih potreba

		klijenata, savremeni menadžer mora da analizira, pripremi i donese brzo adekvatne odluke, sposobni menadžeri da ostvare ciljeve banke i realizuju donete odluke, da vrše efikasno upravljanje poslovanjem banke
FUNKCIJA TEHNIKE I TEHNOLOGIJE U BANKAMA	Isključivo podržavajuću ulogu u odnosu na postavljene ciljeve banke pravila i procedure rada i poslovanja kroz obradu podataka	Tehničko-tehnol. revolucija - Razvojna uloga i podstrek razvoju banke, IT tehnologija i telekomunacije, internet, elektronsko plaćanje,... internet strategija; finansijske inovacije (finansijski i kreditni derivati, strukturirani finansijski proizvodi, sekjuritizacija... Teh. i tehnol. su preduslov za realizaciju kvalitetne poslovne politike savremene banke, uslov bez koga ona ne može da odgovori savremenim tendencijama
NAČINI FINANSIRANJA PRIVREDE	Isključivo kreditno finansiranje uz visoke kamate, odnosno troškove kreditiranja,	Projektno i korporacijsko finansiranje uz procenu ukupnog poslovanja korisnika

	neravnoteža P i T za kreditima u korist veće tražnje za njima	sredstava i isplativosti finansiranja konkretnog posla, vođenje računa o riziku ulaganja
UPRAVLJAČKI PROCESI	Nisu postojeći ili zastupljeni u manjem obimu. Banke se razvijaju proizvoljno i stihijski prema sopstvenim planovima i sposobnosti svojih menadžera oslanjajući se na razvoj sopstvene mreže filijala	Savremeni strategijski pristup razvoju i organizaciji banke, Upravljački procesi zastupljeni u većem obimu a pre svega upravljanje kapitalom banke i rizikom poslovanja, bilansima, zaradom, odnosima sa klijentima
DRŽAVNA – VLADINA ORJENTACIJA I REGULATIVA	Fokus na nacionalno bankarstvo, potpuna regulacija i državna barijera, kontrola	Internacionalizacija, globalizacija, otklanjanje državnih barijera i ograničenja; Fokus na nove rigoroznije i restriktivnije regulative u odnosu na rizik poslovanja, radi postizanja finansijske stabilnosti bankarskog sistema; Harmonizacija regulative; Rekonstrukcije: merdžeri i akvizicije – ukрупnjavanje bank sektora

Планетарно (глобално) банкарство

Формирано на процесима

Глобализације

Интернационализације

Е банкарство

Обухвата пословне активности банака на међународном нивоу